

УДК. 725.5

Обиначна З.В.⁸, викладач

Orcid 0000-0003-1782-5300, zoriana.o@ukr.net

*Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу, Україна*

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ІПОТЕРАПІЇ

Автором надаються практичні рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації реабілітаційних центрів іпотерапії. Зокрема, надається пропозиція розташування критого манежу, відкритої арени, передманежника, конюшні та головної споруди в структурі реабілітаційного центру іпотерапії, а також пропонується ряд специфічних приміщень, які допоможуть забезпечити необхідні умови для проведення занять іпотерапією, а також веденню лікарем обліку позитивного впливу заняття на пацієнта.

Ключові слова: іпотерапія, реабілітаційний центр іпотерапії, рекомендації, архітектурно-планувальна організація

Постановка проблеми. Незважаючи на різноманіття видів реабілітації, реабілітація методом іпотерапії в світі стає все більш поширеною.

Для «грамотного» проведення занять та комфортного перебування відвідувачів, необхідно більш детально дослідити специфіку іпотерапії, та запропонувати «дієві» шляхи архітектурно-планувальної організації реабілітаційних центрів іпотерапії спрямованої на позитивне функціонування закладу.

Мета роботи: Надати практичні рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації реабілітаційних центрів іпотерапії.

Розгляд останніх публікацій: Серед наукових досліджень стосовно формування центрів іпотерапії необхідно відзначити роботи: Л.М. Бармашині та Ю. Неживової, В.А. Ніколаєнко, Ю.О.

---

⁸ © Обиначна З.В.

Петрук. Можна виділити ще кілька зарубіжних наукових праць, в яких порушено питання іпотерапії: Кастро Вільякорта, Карини (Castro Villacorta, Karina), Клаудії Кав'єр Абарки (Cavieres Abarca, Claudia), Стефанії Гули.

Виклад основного матеріалу. Створення комфортних умов для відвідувачів, працівників та коней, які знаходяться в реабілітаційному центрі іпотерапії – є основним завданням архітектора. Частково, дана умова може бути досягнута завдяки правильному розташуванню будівель та споруд на генплані.

Вивчивши світовий та вітчизняний досвід проектування та будівництва реабілітаційних центрів іпотерапії, автором надається пропозиція типології розташування критого манежу, відкритої арени, передманежника, конюшні та головної споруди в структурі реабілітаційного центру іпотерапії (рис.1).

Було виділено такі типи: павільйонний, блокований, централізований, комбінований.

Павільйонний тип не рекомендується у районах з холодним кліматом. Доцільний у районах із значним перепадом рельєфу. Важливо забезпечити максимально коротку відстань від конюшні до критого манежу.

Блокований тип дає можливість досягнути одночасної ізоляції функціональних зон та збереження коротких зв'язків між окремими групами приміщень, а також окремих будівель: від конюшні до критого манежу. Доречний в будь-яких кліматичних умовах.

Централізований тип забезпечує максимальну економію місця, зменшує довжину комунікацій, зводить до мінімуму тепловтрати.

Рекомендується у районах з холодним кліматом.

Комбінований тип забезпечує оптимальний взаємозв'язок між приміщеннями. Доречний в будь-яких кліматичних умовах.

При виборі будь-якого типу необхідно забезпечити такі умови: ізоляцію функціональних зон, зручні та короткі взаємозв'язки між об'ємними блоками, гарну інсоляцію, доступність, захист від протягів, правильність розташування об'ємних складових відносно

орієнтації за сторонами світу, мінімальну відстань від конюшні до критого манежу.

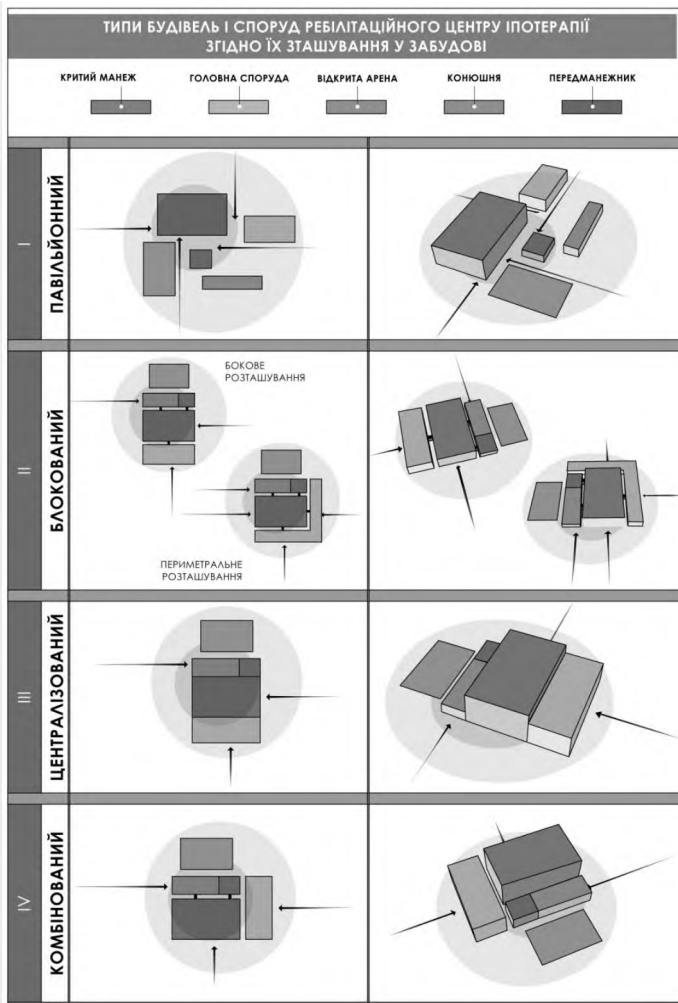

Рис. 1. Типи розташування критого манежу, відкритої арени, передманежника, конюшні та головної споруди в структурі реабілітаційного центру іпотерапії (розроблено автором)

Залежно від погодних умов, заняття з іпотерапії проводяться як на відкритому повітрі на вулиці, так і у закритому приміщенні –

манежі. Це має бути спеціально підготовлене місце, ізольоване від зовнішніх оптико-звукових сигналів, які можуть відволікати коня та пацієнта під час заняття.

Автором пропонується ряд специфічних приміщень, які допоможуть забезпечити необхідні умови для проведення занять іпотерапією, а також веденню лікарем обліку позитивного впливу заняття на пацієнта.

Манеж повинен бути достатньо великим (рис.2), добре освітленим, щоб працювати з різноманітними пацієнтами та атрибутикою, на різних конях та в однаковий час. Вікна повинні розміщуватись на висоті 3м від підлоги.

Заняття хворих та інвалідів в більшості центрів проводяться в звичайних, розрахованих тільки на здорових вершників манежах і плацах, що ускладнює роботу фахівців. Ясно позначилася проблема доступу до таких комплексів для маломобільних груп населення. У більшості випадків відсутні пандуси. Трибуни влаштовані в розрахунку тільки на здорових глядачів, таким чином, інвалід, який прийшов подивитися заняття, цього зробити не зможе. На думку іпотерапевтів, крім зручних шляхів доступу, необхідно передбачати ряд додаткових приміщень [2].

Найкраще, щоб у центрі були запроектовані два критих манежі для занять індивідуальними лікувальними вправами («власне іпотерапією») і лікувальною верховою їздою, а також для інших форм іпотерапії - один великий, інший малий, з'єднані між собою опалювальним коридором. Обов'язково з манежу повинен бути вихід до конюшень. Конюшня може бути заблокована із манежем, або знаходитись у невеликій відстані. Було б непогано розмістити критий манеж суміжним із передманежником, в якому можна оглянути коня перед заняттям та провести необхідну підготовку - тренування.

Вікна манежу повинні виходити на південь. Висота манежу від підлоги до стелі повинна бути не менше 4-4,5м, розмір малого манежу повинен бути 20x40м, розмір великого манежу повинен бути 40x80м.

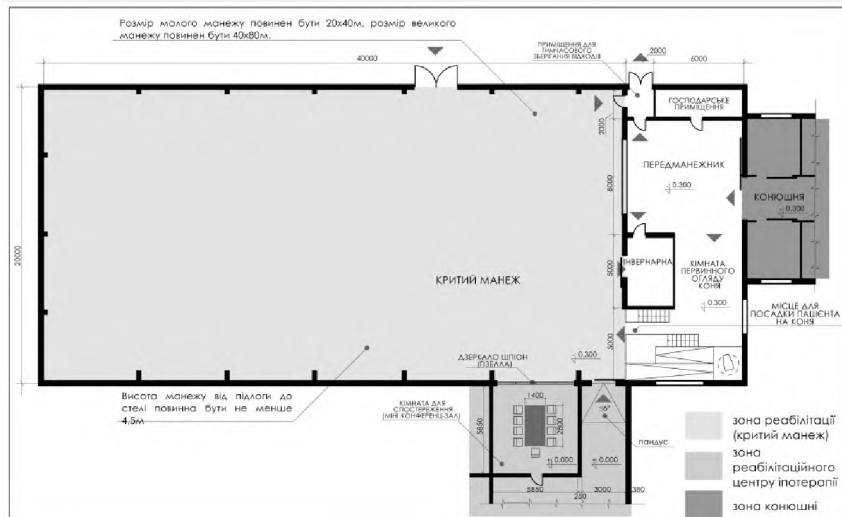

Рис. 2. Нормалі критого манежу для занять іпотерапії, передманежника, кімнати первинного огляду коня, кімнати спостереження (розроблено автором)

Необхідно наголосити на тому, що було б добре, щоб манеж був розрахований на одночасну роботу трьох коней, але не більше. Більша кількість, не дозволить повноцінно та спокійно провести заняття. Можливе використання круглого в плані манежу, він повинен бути не менше 10м в діаметрі. По одній, або по двох сторонах манежу повинні бути влаштовані дзеркала. Внутрішня поверхня стін і стель приміщень має бути гладкою, пофарбованою у світлі тони і такою, що дозволить проводити дезінфекцію. Для зимової пори року манеж повинен бути обладнаний опаленням, це дозволить підтримувати стабільну температуру в приміщенні, температура в ньому не повинна опускатись нижче 10 градусів. Слід врахувати той факт, що лікарями в іпотерапії виступають коні (живі тварини), тож слід не забути і про додаткове приміщення із окремим виходом на зовні - кімнату для тимчасового зберігання гною.

Необхідно зазначити, що манеж меншого розміру, як 20х20м не допустимий. Якщо в реабілітаційному центрі іпотерапії

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.1(22) 2019

проводяться навчання волонтерів; заняття із навчання коня іпотерапії (тривалість 1,5-2 роки), можна використовувати манеж цього розміру у таких цілях, а також для навчання вершників-початківців та занять іпотерапії для одного пацієнта.

Потрібно також зазначити, що критий манеж також може використовуватись під час холодних погодних умов для арт-терапії. Часто такі заняття провадяться із залученням коня (розмальовування коня фарбами).

При проектуванні критого манежу для занять іпотерапії необхідно:

- передбачити легкий доступ особам з обмеженими можливостями до критого манежу;
- забезпечити критий манеж великою кількістю природнього світла;
- забезпечити критий манеж природньою вентиляцією;
- забезпечити прямий доступ з конюшні в передманежник;
- забезпечити "камерність" кімнати спостереження;
- забезпечити легку посадку на коня особам з обмеженими можливостями.

Кімната для спостереження за заняттям лікарями. Бажано робити її прихованою, щоб не відволікати пацієнтів та коня, які задіяні до іпотерапії. Кімната може знаходитись за спеціальним склом, яке ще називають дзеркало-шпiон, чи гiззела. Такий варіант є досить практичним, оскільки він виконуватиме дві необхідні умови – дзеркало «закрие» глядачiв, а також виконуватиме пряму функцію дзеркала, яке є необхідною складовою у вирішені інтер'єру критого манежу для іпотерапії.

Слід зауважити, що особа з обмеженими можливостями, в тому числі, на інвалідній колясці, може стикнутись із проблемою при осідланні коня. Для нівелювання проблем автором пропонується спеціальне приміщення для посадки пацієнта на коня. Необхідно передбачати різного раду пандуси та підйомники, які дозволять безпечно здійснити посадку на коня. Розміри таких пристосувань наведені на рисунку 1 закордонних норм СП 149.13330.2012 [3].

В залежності від того, який механізм посадки на коня пацієнта використовуватиметься, залежать розміри рампи.

При посадці пацієнта, в якій використовується механічна рампа необхідно виділити зону з мінімальним розміром 8м x 5м (рис.3).

Рис. 3. Нормалі критого манежу для занять іпотерапії, передманежника, кімнати первинного огляду коня, кімнати спостереження (розроблено автором)

Сходи, за допомогою яких здійснюється посадка на коня, згідно рекомендацій іпотерапевтів, які були надані авторові під час інтерв'ю, повинні мати параметри: висота 0,4-0,8м; ширина 1,0-1,2м; кількість сходинок – 3-4.

Також, автором запропонована методика розрахунку кількості коней для занять: заняття з індивідуальних лікувальних вправ триває 30хв., кількість коней, які потрібні для занять з індивідуальних лікувальних вправ потрібно брати із розрахунку 1 кінь на 4 людини в день, 2 коні на 8 людей і т.д. Один кінь може провести в день 6 занять, з перервою 10-15хв. Інколи, витривалі коні можуть працювати по 4год занять в день: дві години зранку, дві ввечері.

Варто виділити та наголосити на тому, що найкращою породою для занять іпотерапією є гуцульська порода коней, яку найчастіше використовують у цілях реабілітації на території нашої

країни, і за її межами. Як не дивно, ці маленькі коники (їх висота у загривку становить 125-144 см) витриваліші за арабських скакунів. Їх використання для іпотерапії буде дуже вигідним для нашої країни, оскільки дозволить збільшити популяцію цих тварин. До речі, на Прикарпатті, на території НПП “Гуцульщина” створюють Центр з відтворення гуцульської породи коней та іпотерапії.

Застосування гуцульської породи в іпотерапії є виправданим, адже норов у цього коня спокійний, добрий та урівноважений, що особливо ціниться у заняттях [1, с.46].

Одним із специфічних приміщень в реабілітаційному центрі іпотерапії є приміщення для навчання пацієнта їзди верхи. Дане приміщення може бути розташоване, як в головній споруді, так і бути заблокованим із критим манежем. Приміщення повинне бути добре освітленим, оснащене механічною рампою, екраном, для перегляду 3д відео, та бути добре шумоізованим.

Особливістю приміщення є розташування в ньому «макета коня» для навчання пацієнта взаємодії із твариною. Дане приміщення необхідне для підготовки пацієнта для заняття, оскільки часто пацієнт відчуває страх перед твариною.

Також, при плануванні центру необхідно подбати про індивідуальні «ізовані» кімнати очікування, які повинні бути передбачені для одночасного перебування 4-х, 5-и людей. Їх наявність дозволить зробити перебування батьків з особливими дітьми комфортним.

Вони повинні розташовуватись у вхідній зоні головної споруди, а також можуть бути розташовані при вході в критий манеж. Кімнати можна робити заблокованими одна з одною, повинні бути володіти хорошою звукоізоляцією.

Висновки. Врахувавши всі потреби відвідувачів, персоналу та особливостей проведення занять з іпотерапії та взявши до уваги запропоновані автором рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації реабілітаційних центрів іпотерапії, можливо створити заклад, перебування в якому принесе не тільки фізичне, але й психологічне оздоровлення.

Список використаних джерел:

1. ДБН В.2.2-16 Будинки і споруди. Культурно-видовищні та дозвілєві заклади
2. Джосвик, Ф. Вопросы и ответы. Пособие по терапевтической верховой езде / Ф. Джосвик – М.: 2000. – 268с.
3. Свод правил: СП 149.13330.2012 Реабилитационные центры для детей и подростков с ограниченными возможностями правила проектирования (с Изменением N 1). Москва, 2012р.

Аннотация

Обычная. З.В.

ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО АРХИТЕКТУРНО-ПЛАНИРОВОЧНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ РЕАБИЛИТАЦИОННЫХ ЦЕНТРОВ ИППОТЕРАПИИ.

Создание комфортных условий для посетителей, работников и лошадей, которые находятся в реабилитационном центре иппотерапии - является основной задачей архитектора. Частично, данное условие может быть достигнуто благодаря правильному расположению зданий и сооружений на генплане.

Автором предоставляется предложение типологии расположения крытого манежа, открытой арены, передманежника, конюшни и главного сооружения в структуре реабилитационного центра иппотерапии.

Были выделены следующие типы: павильонный, блокирован, централизованный, комбинированный. При выборе любого типа необходимо обеспечить следующие условия: изоляцию функциональных зон, удобные и короткие взаимосвязи между объемными блоками, хорошую инсоляцию, доступность, защита от сквозняков, правильность расположения объемных составляющих относительно ориентации по сторонам света, минимальное расстояние от конюшни до крытого манежа.

Также автором предлагается ряд специфических помещений, которые помогут обеспечить необходимые условия для проведения занятий иппотерапией, а также ведению врачом учета положительного влияния занятия на пациента. К таким помещениям относятся - комната для наблюдения за занятием врачами, комната для посадки пациента на лошади, крытый манеж для занятий иппотерапией, помещения для обучения пациента езды, индивидуальные «изолированные» комнаты ожидания.

Можно однозначно сказать, что создание комфортных условий для быстрой адаптации посетителя позволит значительно ускорить желаемый результат. А учитывая при планировании центра приведены автором рекомендации позволят сделать желаемое в кратчайшие сроки.

Ключевые слова: *иппотерапия, реабилитационный центр иппотерапии, рекомендации, архитектурно-планировочная организация.*

Abstract

Obynochna Z.V

PRACTICAL RECOMMENDATIONS FOR THE ARCHITECTURAL AND PLANNING ORGANIZATION OF REHABILITATION CENTERS OF HIPPO THERAPY.

Creating comfortable conditions for visitors, workers and horses located in the rehabilitation center of hippotherapy –this is the main task of the architect. In part, this condition can be achieved due to the correct location of buildings and structures on the master plan.

The author proposes a typology of the location of the indoor playpen, open arena, forehand, stables and main building in the structure of the rehabilitation center of hippotherapy.

The following types were selected: pavilion, blocked, centralized, combined. When choosing any type it is necessary to provide the following conditions: isolation of functional zones, convenient and short interconnections between volume blocks, good insolation, accessibility, protection against drafts, correct location of bulk components relative to the orientation of the sides of the world, minimum distance from the stables to the covered playpen.

In addition, the author proposes a number of specific premises that will help to provide the necessary conditions for conducting lessons of hippotherapy, as well as doctor's keeping track of the positive impact of the exercises on the patient. These rooms include - a room for supervising works of doctors, a room for landing a patient on horse, an indoor playpen for hippotherapy, a training room for the patient to learn a ride, and individual "isolated" waiting rooms.

One can definitely say that creating comfortable conditions for a quick adaptation of the visitor will significantly fasten the desired result. And at the stage of planning the center taking into account the recommendations provided by the author will allow you to do the desirable as soon as possible.

Key words: *hippotherapy, rehabilitation center of hippotherapy, recommendations, architectural and planning organization*

Стаття надійшла до редакції у травні 2019р.